

Matvælaráðuneytið
Borgartúni 26, 4. hæð
105 Reykjavík

Búðardal, 24.02.2023

Efni: Umsögn um drög að þingsályktunartillögu um matvælastefnu, mál nr. 31/2023.

Vísað er til máls nr. 31/2023, drög að þingsályktunartillögu um matvælastefnu sem birt var á Samráðsgátt þann 10.02.2023.

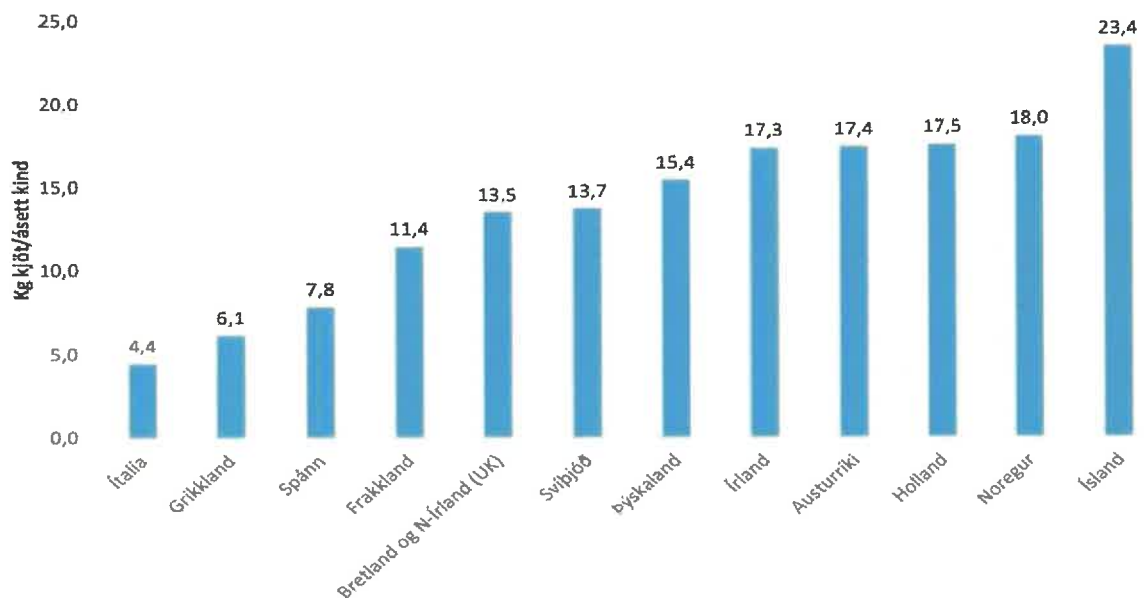
Dalabyggð vill byrja á að fagna framlagðri tillögu til þingsályktunar um matvælastefnu til ársins 2040, því líkt og segir í inngangi fylgiskjals eru mörg tækifæri hér á landi og mikilvægt að nýta þau með samræmdum aðgerðum. Matvælaframleiðsla er áskorun um allan heim og því undir Íslendingum komið að sjá til þess að við mætum þeirri áskorun hér á landi með aðgerðum, áætlunum og úrræðum.

Komið er inn á loftslagsmál og kolefnislosun í tillögunni. Dalabyggð vísar til eigin umsagnar við mál nr. 30/2023 *drög að þingsályktunartillögu um landbúnaðarstefnu*. Mikið hefur verið ritað um losun kolefnis frá landbúnaði vegna metanlosunar. Þegar kemur að matvælastefnu og landbúnaðarstefnu þarf að meta kolefnislosun frá landbúnaði almennt, út frá því hvernig losunarbókhaldið fyrir Ísland er fært og leggja aðrar aðferðir til hliðar. Þetta á sérstaklega við þegar um er að ræða ákvarðanir um ráðstöfun opinberra fjármuna. Með því verður ávinningurinn mælanlegur, samanburðarhæfur á alþjóðvettvangi og aðgerðum beint þangað sem líklegast er að þær skili mestum árangri m.t.t. skuldbindinga Íslands.

Þó alþjóðlegar reglur setji innflutt matvæli á 0 við innflutning má ekki gleyma þeirri kolefnislosun sem varð við framleiðslu vörunnar á fyrri stigum. Einnig er komið inn á aðgerðir er snúa að samdrætti losunar í landbúnaði s.s. vegna áburðarnotkunar. Á móti þurfa stjórnvöld að styðja vel við rannsóknar- og nýsköpunarverkefni er snúa að því að ná fram nýjum leiðum til næringargjafar fyrir ræktun fóðurs og matvæla.

Í drögunum er talað um að skoða með heildstæðum hætti samspil loftslagsmála og fæðuöryggis þar sem aukin innlend framleiðsla geti leitt til meiri losunar gróðurhúsalofttegunda hér á landi.

Þannig verði áhersla lögð á að minnka losun vegna matvælaframleiðslu og auka framleiðslu matvæla með lágu kolefnisspori, byggt á lífsferilsgreiningu og mati á kolefnisspori framleiðslunnar. Dalabyggð bendir á rit LbhÍ nr. 142 *Afkoma sauðfjárbænda á Íslandi og leiðir til að bæta hana* frá maí 2021. Þar er m.a. skrifað um íslenska sauðfjárrækt í alþjóðlegu samhengi og á bls. 38 má finna samanburð afurðamagns per grip á Íslandi miðað við nokkur sauðfjárræktarlönd í Evrópu, fyrir árið 2019 þar sem Ísland trónir á toppnum (*sjá mynd 1*).

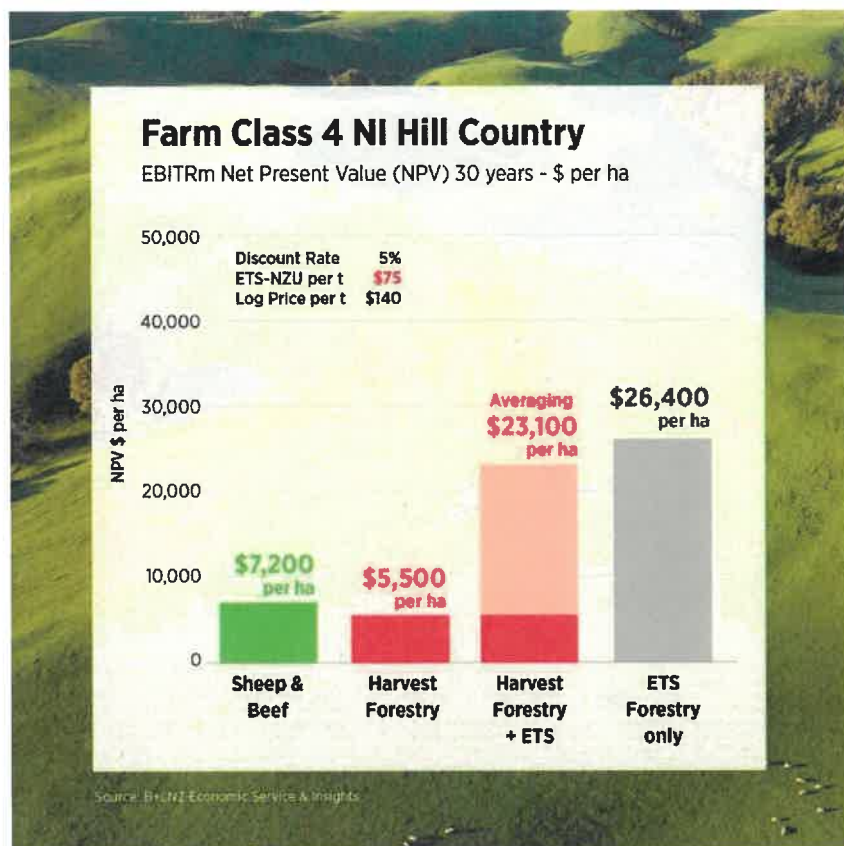

23. mynd. Framleitt magn kindakjöts á ásetta kind í nokkrum Evrópulöndum árið 2019, skv. Eurostat (2021) og Statistisk sentralbyrå (2021).

Mynd 1 - Tafla úr riti LbhÍ nr. 142 í maí 2021: Afkoma sauðfjárbænda á Íslandi og leiðir til að bæta hana

Auk þessa er aðgengi að upplýsingum á Íslandi mun meira en víða annars staðar. Þannig má velta fyrir sér hvort útreikningar á kolefnisspori erlendis sé nákvæmlega eins og útreikningar á Íslandi. Miðað við t.d. meiri framleiðslu per grip sbr. mynd hér að ofan, ætti kolefnissporið að vera minna í íslenskri sauðfjárrækt. Horfa þarf til staðreynda sem þessara áður en sett er opinbera stefna sem virðist frekar byggja á orðrómi en tölulegum staðreyndum.

Samkvæmt gögnum frá Nýja-Sjálandi er verð á landi til kolefnisbindingar hærra en verð á landi til matvælaframleiðslu (*sjá mynd 2*) og það er landbúnaður og hin hefðbundna búvöruframleiðsla að fara keppa við. Í verðmyndun jarða á Íslandi er sambærileg þróun byrjuð að sjást. Hvernig á að horfa á þennan þátt þegar kemur að mikilvægi matvælaframleiðslu og fæðuöryggi?

Mynd 2 - Source: B+LNZ Economic Service & Insights

Markmiðið með hringrásarhagkerfinu er að lágmarka auðlindanotkun, auka líftíma auðlinda og þar með draga úr úrgangsmyndun. Taka þarf markvissara á úrgangsmálum í matvælaframleiðslu svo allar greinar matvælaframleiðslu standi jöfnun fæti þegar kemur að lausnum í hringrásahagkerfinu. Matartap og matarsóun eru ástæðan fyrir á bilinu 8-10% af losun gróðurhúsalofttegunda í heiminum samkvæmt Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Það tap og sóun verður til í gegnum alla virðiskeðjuna, allt frá undirbúningi fyrir ræktun þar til matvaran er komin í hendur neytenda.

Í byggðamálakafla stefnunnar væri hægt að týna margt til um muninn á dreifbýli og þéttbýli. Mörg þau helstu mál sem brenna á íbúum dreifbýlis þykja sjálfssögd í þéttbýli, því fagnar Dalabyggð matvælastefnunni ef hún mun tryggja verulega fjárfestingu í innviðum í dreifbýli sem verður forsenda hagkvæmari framleiðslu og fjölbreyttara atvinnulífs á landsbyggðinni. Í sveitarfélaginu sjáum við stöðugt fleiri tækifæri fyrir íbúa til að stunda matvælaframleiðslu, ýmist til eigin nota eða sölu á almennum markaði. Það þarf þó að vera val hvort einstaklingar

ætli að hafa atvinnu af matvælaframleiðslu eingöngu eða stunda önnur störf með, það má ekki vera nauðsyn til að komast af, að taka sér fleiri störf.

Þegar kemur að fæðuöryggi sést þegar FAOSTAT hjá FAO er skoðað að framleitt magn matvæla í heiminum er svipað undanfarin ár þó samhliða hafi orðið fjölgun fólks. Markmið og aðgerðir vegna fæðuöryggis þurfa að taka á því að nóg sé framleitt innanlands. Sú staða getur komið upp að verði fæðuskortur og lítill markaður eins og Íslands sé þá aftarlega í forgangs röðinni.

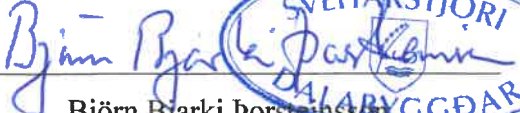
Dalabyggð telur skynsamlegt að hvatar séu til að framleiða það sem hægt sé á Íslandi til að styrkja fæðuöryggi landsins. Eins verði stutt við tilraunir til framleiðslu á matvælum sem hingað til hafa ekki verið framleidd hér á landi en eiga möguleika í íslenskum aðstæðum.

Neytendur framtíðar munu gera auknar kröfur, það er vonandi að þær kröfur snúi meðal annars að hollustuháttum matvæla, traustum upprunamerkingum, sanngjörnu lífsviðurværi þeirra sem framleiða matvælin og minni soun í allri virðis keðjunni. Vistkjöt og kjötlíki er meðal þess sem við eigum eflaust eftir að sjá meira af í framtíðinni en rannsóknir sýna að kjötlíki eiga nokkuð í land með að vera sömu næringargjafar og kjöt.

Þá vill Dalabyggð taka undir umsögn sveitarfélagsins Skagafjarðar við málið í Samráðsgátt. Það er bæði framleiðendum og neytendum mikilvægt að sambærilegar kröfur séu gerðar til innfluttra matvæla, líkt og til innlendra framleiðslu. Þá á ekki að skipta hvort um er að ræða unna eða óunnar vörur. Ef sambærilegar kröfur eru ekki gerðar til allra matvæla sem Íslendingum standa til boða, hvort sem það snýr að notkun lyfja eða aðbúnaði vinnuafis, fellur markmið um öfluga og hreina innlenda framleiðslu um sjálft sig. Það er réttur neytenda að vera upplýstir eða geta nálgast upplýsingar, með augljósum hætti á umbúðum matvæla, hver uppruni þeirra sé. Það á ekki að gefa afslátt af upprunamerkingum, s.s. að það sé leyfilegt að hafa letur nær ólæsilegt, falið bakvið límmiða eða villa um fyrir neytendum með tilvísun í íslenska fánann eða aðra þjóðlega þætti.

Matvælastefna Íslands til næstu ára þarf að hafa afkomu frumframleiðenda að leiðarljósi. Sé hún ekki tryggð þarf ekki að gera ráð fyrir því að fólk velji að festa sig í atvinnugreininni til framtíðar meðan til eru önnur störf sem tryggja mannsæmandi afkomu.

Að lokum leggur Dalabyggð áherslu á að stefnan ásamt aðgerðaáætlun verði kostnaðarmetin að fullu og tryggt að þeim mælanlegu markmiðum sem sett eru fram, fylgi fjármunir til að framkvæmd stefnunnar gangi upp.

Björn Bjarki Þorsteinsson
Sveitarstjóri Dalabyggðar

